

Eesti tõugu hobuste säilitus- ja aretusprogramm on vastu võetud EHS üldkoosoleku otsusega 07.03.2003 Säreveres. Täiendused ja muudatused eesti tõugu hobuste säilitus- ja aretusprogrammi vastu võetud EHS üldkoosoleku otsustega 16.04.2004 Tartus ja 18.04.2008 Vana-Võidus.

EESTI TÕUGU HOBUSTE SÄILITUS - ja ARETUSPROGRAMM

§1. Õiguslikud alused

Õiguslikud alused eesti tõugu hobuste (tõumärk E) säilitus- ja aretusprogrammi (edaspidi Programmi) jaoks on :

- 1.1. Euroopa Ühenduse määrused ja direktiivid, mis puudutavad hobusekasvatust ja tõugude säilitamist
- 1.2. Eesti Vabariigi Põllumajandusloomade aretuse seadus ja sellega seonduvad õigusaktid

§2. Üldosa

Eesti tõugu hobuse säilitus- ja aretusprogramm haarab kõiki abinõusid, mis on vajalikud eesti tõugu hobuste genofondi säilitamiseks ja aretustööks.

Säilitusprogrammist võtavad osa kõik hobused, kes on kantud tõuraamatusse ja nende järglased.

Tõupopulatsioon hõlmab 01.01.2008 seisuga 1620 hobust.

Säilitus- ja aretusprogramm on koostatud aastateks 2003 – 2010.

§3. Säilituse - ja aretuse eesmärk

Säilituse – ja aretuse eesmärgiks on kohaliku aborigeenise eesti hobuse säilitamine, keda ühendab põlvnemise, välimiku ja majanduslikult kasulike omaduste ühtsus.

Soovitav on mitmekülgseid eeldusi omav töövõimeline hobune. Põhilised kasutusalaad: ponispordi hobune, harrastus- ja hobiratsutamise hobune, turismi- ja väiketalu hobune.

Põlvnemise ühtsus saavutatakse hobuse põlvnemisega ühistest vanematest ja pideva sihikindla aretusega. Tõu konstantsus säilitatakse õige valiku ja paaride valikuga.

Tõu struktuuri hoidmiseks kasutatakse liin- ja perekondaretust. Tõu struktuur on vajalik, et säilitada ja kujundada erineva genotüübiga rühmi, mis on lähtekohaks tõu säilimisel.

Valikukriteeriumid tõu säilitamisel ja aretamisel on:

- põlvnemine;
- välimik ja tüüp;
- liikumine;
- seesmised omadused (tervis, kohanemisvõime, söödakasutus, iseloom, temperament, jõudlus)

3.1. Põlvnemine

Käesoleva säilitus- ja aretusprogrammi hobuste põlvnemise aluseks on võetud eesti tõugu hobuste esimesse tõuraamatusse kantud hobused ja nende järglased.

3.2. Välimik

Värvus: kõik värvused, soovitatavalt ilma suuremate märgisteta peal, jalgadel ja kerel. Eriliselt soovitud on hobused, kellel on jutttselgsus ja sebroidsus jalgadel

Tüüp: suguhobustel peavad olema selged sootunnused.

Eesti tõugu hobusel peavad väljenduma:

- tihe ja tugev konstitutsioon;

- kiire ainevahetus;
- sangviiniline närvitüüp;
- kehaehitus: soovitav on aborigeensele tõule iseloomulik kehaehitus, kus liigesed, luud ja kõõlused on selgelt markeeritavad.
- turja kõrgus soovitavalt 138...148 sm.

Erinevatel kehaosadel on soovitavad ja mittesoovitavad tundemärgid.

Pea

Soovitav: väljendusrikas, uhke, keskmise suurusega, laia laubaga, veidi nõgusa profiiliga, keskmise suurusega kõrvadega.

Mittesoovitavad: ilmetu, raske, kumera profiiliga.

Silm

Soovitav: suur, elav, sõbralik.

Mittesoovitavad: väike, tuhm, tuim.

Lõuapärade vahe

Soovitav: lõuapärade vahe vaba liikumine.

Mittesoovitavad: kitsas ja tugev lõuapärade vahe.

Kael

Soovitav: keskmise pikkusega, hästi arenenud lihastega, hästi ja kergelt ühendatud kuklaga ning tiheda lakaga.

Mittesoovitavad: väga lühike või pikk, sügava ühendusega madala asetusega kael.

Piht

Soovitav: keskmise pikkusega, hästi lihaseline, seljale ulatuv, abaluud keskmised, õlavarred keskmiselt pikkad.

Mittesoovitavad: lühike ja lame turi; väikesed, lühikesed ja püstjad abaluud ning lühikesed õlavarred.

Rind

Soovitav: sügav, lai ja kumera roietekaarega.

Mittesoovitavad: mittesügav, kitsas, lameda roietekaarega.

Raam

Soovitav: ristkülikukujuline, hästi ühendatud hobuse ees-, kesk- ja tagaosa; selg keskmine, lihaseline, nimme lühike, kube lühike.

Mittesoovitavad: ruudukujuline, nõrk, nõgus või kumer nimme; laudjas kitsas, lühike; pikk tühimik.

Jäsemed

Soovitav: hästi musklis, kuivad, selgelt väljendunud liigestega; keskmise pikkusega sõrgats, hästi vormitud tiheda kabjarvega kabjad; keskmise jala pikkusega.

Mittesoovitavad: nõrkade liigeste ja kõõlustega, "kepisarnane" esijalg, eetsi- ja taatsine esijala seis; lame, nõõritud kämmal; lühike, püstine või pehme sõrgats; liiga kitsas, lame või pehme kabjarvega kabi; sirge või saabeljas tagajalg, lühike-kitsas kannaliiges, rangjalgne või kooskandne seis.

3.3. Liikumine

Eesti hobuse samm ja traav peab olema hoogne ja avar, jäsemete liikumissuund otse ja ettepoole suunatud.

Ebasoovitavad on lühikesed, madalad, kiikuvad ja triivlevad liigutused.

3.4. Tervis

Eesti hobune peab olema tugeva tervisega, hea sigivusega ja pärilike vigadeta. Kasutusiga peab

olema pikk.

3.5. Kohanemisvõime- ja söödakasutus.

Eesti hobune peab omastama elatussööda rannakarjamaalt ilma lisaööta andmata. Talveperioodil vastavalt hobuse kasutusintensiivsusele minimaalse täiendava lisaöödaga.

Mittesoovitavad on hobused, kes vajavad pidevalt täiendsöötasid, olenemata kasutuskoormusest.

3.6. Jõudlus

Soovitav on sajandite vältel väljakujunenud hästi vastupidav, suure töötahtega, mitmekülgseid eeldusi omav eesti hobune. Ta peab olema sõbralik, samaaegselt tasakaaluka temperamendiga. Mittesoovitavad on närvilised ja äkilised hobused.

4. Valikukriteeriumid

4.1. Põlvnemine vastavalt tõuraamatu korrale;

4.2. Väliste tunnuste hindamine. Märade ja täkkude esmane hindamine toimub enne tõuraamatusse kandmist.

Hindamise skeem:

a) tüüp (tõutüüp ja sugupoole tüüp)	f) hüpe
b) pea, kael, keha	g) üldmulje
c) jalad	
d) samm	
e) traav	

Hindamine toimub numbriliselt:

10 = suurepärane	
9 = väga hea	3 = küllaltki halb
8 = hea	2 = halb
7 = küllalt hea	1 = väga halb
6 = rahuldav	0 = hindamata
5 = piisav	
4 = puudulik	

4.3. Jõudluskontroll

Hobuse ja tema järglaste jõudluskontrolli tunnustatakse, kui see on läbi viidud vastavalt EHS'i jõudluskontrolli eeskirjadega.

5. Täkkude tunnustamine

Tunnustamine on EHS'i otsus täku kasutamise kohta programmi raames. Täku hindamise õiguspädevaks organiks on hindamis- ja tõukomisjon. Tunnustatud täkid avaldatakse EHS'i aastaraamatus.

Tunnustamisele esitatav täkk peab vastama järgmistele tingimustele:

- vanus vähemalt 2 aastat;
- ette peab olema näidata hobuse pass;
- enne hindamist tuleb kontrollida täku identiteeti;

- põlvnemine peab vastama tõuraamatusse kandmise tingimustele;
- peab läbima veterinaarkontrolli;
- eeldus hindamisele lubamiseks on, et täkul ei ole tervislikke probleeme, mis kahjustavad tõuväärtust. Täkul ei tohi olla hammastiku ega munandite anomaaliaid, viltust saba ning keha korrigeerimiseks tehtud operatsioone.

Tunnustamisotsus kõlab:

- tunnustatud
- ei ole tunnustatud
- esialgu mitte tunnustatud

Otsus on “*tunnustatud*” kui täkk on EHS’i poolt hinnatud ja täidetud on päritolu nõuded ning on olemas hindamisele vastavad välised tunnused ja jõudluskontrolli tulemused. Otsus tunnustamise kohta kantakse hobuse passi.

Otsus on “*esialgu mitte tunnustatud*” kui täkk ei täida esitatud nõudmisi jõudluse osas, kuid on oodata, et edaspidi neile nõudmistele vastab. Tunnustamisotsusega tuleb kindlaks määrata tähtaeg, mille möödumisel on vajalik täkk uuesti tunnustamisele esitada.

Tunnustamise otsus avalikustatakse ja edastatakse kirjalikult täku omanikule hiljemalt 1 kuu jooksul peale hindamist.

Täku omanikul on õigus tunnustamisotsuse kohta esitada protest. Protesti esitamise tähtaeg on 1 kuu pärast otsuse avalikustamist. Protest peab olema esitatud kirjalikult koos põhjendusega. EHS’i juhatus kutsub kokku uue hindamiskomisjoni ja määrab täku uue ülevaatuse koha ja aja.

6. Eriprogramm

Eriprogramm peab sisaldama põhjenduse eriprogrammi kasutamiseks, prognoositavad tulemused ja ajavahemikku eriprogrammi kasutamiseks.

Käesoleva programmi raames eriprogrammi ei rakendata.

EESTI HOBUSTE SÄILITUSPROGRAMM

Eesti hobuse säilitusprogrammi eesmärgiks on säilitada eesti hobuse geno- ja fenotüübilised iseärasused, mis on väljakujunenud sajandite jooksul kohalikes tingimustes tagamaks:

- tõu mitmekesisuse;
- tõu sotsiaal-ökonoomilise väärtuse;
- tõu struktuurilise väärtuse;
- tulevikus uute tõugude tekkimise ja väljakujunenud tõugude täiustamise.

Eesti hobuse tõu aretuse hetkeseis

Programmi lähtealuseks on eesti tõugu hobuste populatsioon, alates eesti tõugu hobuste tõuraamatu avamisest 1921 aastal.

Seisuga 01.01.2008 on kantud tõuraamatusse 4016 mära ja 799 takku.

Peamiseks aretusmeetodiks on olnud puhtatõuline aretus koos teatud ajavahemikul sisestava ristamisega e. “*veretilga*” lisamisega. Sisestavat ristamist on kasutatud aastatel 1920-1940 soome hobuse tõuga, 1950...1960 tori hobuse tõuga ning 1975...1985 araabia täisverelise hobuse tõuga.

Arvukus

01.01.2008 seisuga on tõuraamatusse kantud 447 mära ja 42 tunnustatud sugutakku. 2007 aastal sündis 216 puhtatõulist varssa.

Genealoogilised liinid, märaperekonnad

Sugutäkkud: 29 sugutäkku kuuluvad 7–sse genealoogilisse liini, nendest Ahti 228E, Eni 8 E, Rospel 70 E, Taube 60E liinid põlvnevad kohalikust aborigeenest eesti hobusest ning Lari 23 E, Vuhti 136 E ja Taru 149 E liin soome tõugu täkkudest.

Aretus märaperekondade kaudu omas suuremat tähtsust tõuraamatu algusperioodil. Käesoleval ajal piiratud emasloomade arvu juures tuleb igasse genotüüpi suhtuda võrdväärse tähelepanuga.

Mõõdud

Keskised mõõdud täkkudel: turjakõrgus 144 sm, rinna ümbermõõt 176sm, kämbla ümbermõõt 19,0 sm.

Keskised mõõdud märadel: turjakõrgus 143 sm, rinna ümbermõõt 178 sm, kämbla ümbermõõt 18,5 sm.

Eesti tõugu märad, kes asuvad mandril on keskmiselt umbes 3 sm kõrgemad, rinna ümbermõõt on suurem 8 sm ja kämbla ümbermõõt on suurem 0,5 sm.

Värvused

Värvuselt jagunevad hobused järgmiselt: kõrvid- 26,7 %; punased(koos raudjaga) 17,9 %; mustad -13,8%; kollased – 11,3 %; võigud – 10,6 %; hiirjad 5,0%; hallid 11,8% (*H.Tamsalu 2001*). Võrreldes I tõuraamatusse kantud hobustega on suurenenud võikude ja kollaste hobuste osakaal.

Tervislik seisund

Eesti hobuse tõu tervislik seisund on hea. Hobuste keskmine eluiga ulatub normaalsete pidamistingimuste juures 25 aastani. Hobuste eluea vähenemist ei ole tõestatud. Eesti hobusel ei esine pärilikke vigasid, väljaarvatud kopsuemfüseem, mis aga ei ole tingitud mitte tõu resistentsuse langusest, vaid hobuste talvisest puudulikest pidamistingimustest.

Sigivus

Eesti tõugu hobuse sigivus on väga hea, sugumärad on võimelised igal aastal varssuma ja andma elujõulise varsa .

Jõudlus

Eesti tõugu hobuse väljapaistvaim omadus on tema mitmekülgne töövõime. Käesoleval ajal kasutatakse eesti tõugu hobust põhiliselt poniklassi sporthobusena ja turismis. Jõudlust kontrollitakse rakendis ja ponispordis.

Eesti hobuse tõu kui ohustatud tõu säilitus-ja aretustöö põhimõtted

Tähtsaim aretustöö meetod käesoleva programmi järgi on puhasaretus, mida rakendatakse tõu säilitamiseks. Puhasaretuse tähtsaimaks võtteks paaride valik. Valikut tehes tuleb võrdväärtustada kõik genotüübid. Paaridevaliku eesmärgiks on säilitada tõule iseloomulikud omadused ja vältida inbriidigudepressiooni. Paaridevalikul tuleb kasutada nii ühtlikku kui mitteühtlikku paaridevalikut; kaug-, mõõdukat- ja vajadusel lähissuguluspaaritust.

Inbriidigudepressiooni vältimiseks tuleb:

- tõu leviala laiendamine Lääne-Eestist üle kogu Eesti;
- luua uued geograafilised tõurühmad;
- uute aretusliinide kujundamine sugulastõu kasutamise tulemusena;
- isasloomade sperma külmutamine ning isaslooma kasutusperioodi pikendamine;
- vähelevinud genotüüpidega emasloomadelt embrüote külmutamine ja säilitamine.

Säilitusprogrammi majanduslikud meetmed:

Eesti tõugu hobuste populatsiooni säilitamiseks ja arenguks tuleb rakendada järgnevaid majanduslikke meetmeid:

- sugutäkkude baasi kindlustamine;
- sugutäkkude järglaste kontrolli toetamine;
- vanemate sugutäkkude ja vähem levinud genotüübiga sugutäkkude pidamise toetamine;
- puhtatõuliste varssade toetus;
- eripaaride valiku toetus, mis aitaks tagada tõu säilitamise;
- eesti hobuse levikuareali laiendamine uutel looduskaitsealadel.

EESTI TÕUGU HOBUSTE TÕURAAMATU PIDAMISE KORD

Eesti tõugu hobuste tõuraamatut (*edaspidi "tõuraamat"*) peab Eesti Hobusekasvatajate Selts (*edaspidi EHS*), kes vastutab sissekannete eest. Tõuraamatut täidetakse ja algdokumente säilitatakse EHS'i kontoris.

Tõuraamatu eeskirjade kohaselt peavad tõuraamatus olema iga hobuse kohta järgmised andmed:

- aretaja ja omaniku nimi ja aadress;
- sünniaeg, sugu, värvus ja märgised;
- individuaalnumber;
- vähemalt neli esivanemate põlvkonda;
- tõuraamatusse sissekandmise ja sissekannete muutuste otsused.
- väljamineku kuupäev ja põhjus;
- kõik teadaolevad jõudluskontrolli tulemused ja aretusväärtuse määramine;
- aretusala näitus ja toimumisaeg;
- tema järglaskond;
- geneetilise ekspertiisi akti number. Sugutäkkudel kohustuslik, teistel soovituslik.

Vajalikud dokumendid tõuraamatusse kandmisel.

1. Paaritustunnistus

Paaritustunnistuse registreeritud vormi väljastab täku pidajale EHS. Täku valdaja täidab ja allkirjastab paaritustunnistuse koheselt peale teostatud paaritust.

Paaritatud mära omanik saab täku valdajalt paaritustunnistuse esimese lehe, mille ta hoiab alles kui tõendust toimunud paarituse kohta. Mära müügi korral antakse paaritustunnistus edasi mära ostjale.

Täku valdaja on kohustatud pidama paaritusnimekirja, kus ta fikseerib toimunud paaritused kronoloogilises järjekorras.

Täku valdaja peab saatma paaritustunnistuse teise lehe ning paaritusnimekirja EHS'i kontoris enne 31. detsembrit.

Paaritustunnistus peab sisaldama:

- mära nime, individuaalnumbri ja/või tõuraamatu numbri;
- täku nime, individuaalnumbri ja/või tõuraamatu numbri;
- paaritusajad;
- võimaluse korral tiinuse kontrolli kuupäeva ja tulemuse;
- mära omaniku nime ja aadressi;
- paarituskoha aadressi;

- täku valdaja nime ja allkirja.

2. Varsa sünnitunnistus

Mära omanik täidab varsa sünnitunnistuse, allkirjastab ning saadab selle EHS'i kontorisse 30 päeva jooksul peale mära varssumist.

Varsa sünnitunnistus peab sisaldama:

- varsa ema nimi, individuaalnumber ja/või tõuraamatu number;
- varsa isa nimi, individuaalnumber ja/või tõuraamatu number;
- mära omanik või omanike esindaja;
- varsa sünniaeg, sugu;
- varsa värvus;
- andmeid tiinuse katkemise või surnultsünni kohta.

3. Identifitseerimisleht

Varsa identifitseerib ning identifitseerimislehe täidab EHS'i poolt volitatud isik varsa ema juures. Vanemate hobuste identifitseerimisel on vajalik omaniku poolt esitada hobuse põlvnemist tõendavad dokumendid. Identifitseerimisleht allkirjastatakse varsa ema või hobuse omaniku (omanike esindaja) poolt. Identifitseerimisleht koostatakse kahes eksemplaris, mille koopia antakse varsa ema või hobuse omanikule. Identifitseerimislehe originaali alusel väljastatakse hobuse pass hiljemalt 6 kuu jooksul peale identifitseerimist.

Identifitseerimislehel peavad sisalduma järgmised andmed hobuse kohta:

- nimi, sünniaeg, sünnikoht, sugu ja tõug;
- omaniku või omanike esindaja nimi ja aadress;
- ema ning isa nimed, individuaalnumbrid ja/või tõuraamatu numbrid;
- ema paaritamise aeg ning paaritustunnistuse number;
- värvus, märgiste kirjeldus ja joonisdiagramm.

4. Registreeritud hobuste identifitseerimisdokument ehk pass

Pass on dokument hobuse päritolu, jõudluse ja identifitseerimise kohta, mis kuulub hobuse juurde ja peab omaniku vahetuse korral hobusega kaasnema. Passi kadumisel tuleb omaniku poolt sellest EHS'i viivitamatult teavitada ning passi koopia väljastatakse kirjaliku avalduse alusel.

Pass väljastatakse hiljemalt kuue kuu jooksul peale hobuse identifitseerimist ning on kohustuslik peale 01.jaanuar 2004.a. sündinud hobustel ja on aluseks hobuse sissekandmisel tõuraamatusse.

Pass sisaldab järgmisi andmeid hobuse kohta:

- passi väljastanud aretusühistu nimi;
- hobuse individuaalnumber;
- hobuse märgistus (*kiip, põletusmärk jms.*);
- hobuse tõug, sünniaeg, sugu, värvus, märgiseid ning joonisdiagramm;
- hobuse ja tema eellaste põlvnemine nelja põlvkonna ulatuses (sh. hobuse vanemate ja vanavanemate nimed, värvused, sünniaastad ning kanded vastavatesse tõuraamatu osadesse);
- ema paaritamisaeg;
- hobuse jõudluskontrolli ja aretusväärtuse andmed, märkmeid hobuse hindamise ja tunnustamise kohta;
- aretuskonkursside ja näituste tulemused;
- aretaja ja omaniku nimed ning aadressid;

Aretusandmete muutmine

Kõik muudatused (värvused, märgised, jõudluskontroll, näituste tulemused, omanikuvahetus jm.) kantakse passi ja tõuraamatusse EHS'i volitatud isiku poolt. Vastavate märgete tegemiseks esitab hobuse omanik passi EHS'ile. Passis sisalduvate andmete muutmine omaniku poolt on keelatud.

Aretaja-säilitaja kohustused

Aretaja-säilitaja on kohustatud pidama arvestust oma hobuste üle, täitma algarvestuse lehte ja edastama aasta lõpuks andmed karjas olevate hobuste kohta EHS-i kontorisse.

Aretaja-säilitaja vastutab andmete õigsuse eest paaritustunnistusel, varsa sünnitunnistusel ja ka teistel dokumentidel, mida nad täidavad või väljastavad. Kohustus on kontrollida oma hobuse dokumentides sisalduvate andmete õigsust. Ebatäpsete andmete avastamise korral tuleb sellest EHS'i kontorisse viivitamatult teatada ning edastada parandust vajav dokument EHS-i kontorisse. EHS'i volitatud isik viib sisse vajalikud parandused koos märkustega.

Hobuste sündmuste (*omanikuvahetus, kastreerimine, hukkumine jms.*) korral teavitab hobuse omanik või omanike esindaja sellest EHS'i tõuraamatu pidajat 1 kuu jooksul sündmuse toimumisest alates.

Aretaja on kohustatud lubama läbi viia päritolu kindlakstegevaid uuringuid. Ekspertiisi vajadusest, toimumisest ja tulemustest tuleb teavitada EHS-i.

Täku valdaja kohustused

Täku valdaja vastutab nõuetele vastava paarituse (*seemenduse*) läbiviimise ja selle registreerimise eest EHS'is.

Täku valdaja kohustuste hulka kuuluvad:

- paaritustunnistuse täitmine;
- kinnipidamine kõigist täkkude paarituste või seemenduste piirangutest;
- täku elu- ja asukoha muutusest ning tõuaretusest väljalangemise kohta teavitamine EHS'i kontorisse;
- nõustumine nende valduses olevate aretusandmete edastamise ja avaldamisega.

Märgistamise kord

Varsa või vanema hobuse identifitseerimiseks täidetakse identifitseerimisleht (*p.1.3.*). Hobuse esmakordsel registreerimisel antakse talle individuaalnumber, mida edaspidi ei muudeta ning väljastatakse pass.

Peale 01.07.2009 esmakordselt identifitseeritud hobused märgistatakse elektroonilise transponderiga.

Hobused, kellele väljastatakse pass, peavad kandma nime. Nimi peab algama isa esitähga ning lõppema soovitatavalt märadel täishäälikuga, täkkudel kaashäälikuga ning olema eestipärane. EHS'il on õigus nõuda nime muutmist järgmistel põhjustel:

- korduvate nimede kasutamisel tõus;
- põhjendamatult pikkade nimede korral;
- kuulsate hobusenimede kasutamisel.

Põlvnemisandmete õigsuse geneetiline ekspertiis

Põlvnemisandmete õigsuse geneetiline ekspertiis teostatakse rahvusvaheliselt tunnustatud laboris.

Hobuse põlvnemisandmeid on geneetilise ekspertiisi abil vaja kontrollida, kui:

- mära paaritati/seemendati ühe inna ajal kahe või enama täkuga;

- mära paaritati/seemendati kahe teineteisele järgneva inna ajal mitme täkuga ja varsa sünniaja järgi võivad kaks viimast täkku olla võimalikud isad;
- kui varss on ema juures nõuetekohaselt identifitseerimata.

EHS teostab igal aastal 1% populatsiooni põlvnemise uuringu DNA alusel lähtudes järelvalveameti poolt kinnitatud dokumendist “Põlvnemise õigsuse kontrolli kord juhuslikkuse printsiibi alusel eesti hobuse, tori hobuse, eesti raskeveohobuse ja trakeeni tõus”.

Geneetilise ekspertiisi tulemusena hobuse põlvnemisandmete ebaõigeks osutumise korral kannab proovi võtmise ja tehtud ekspertiisi kulud hobuse omanik.

Kõik täkud, kes on olnud sugulises kasutuses, peavad läbima geneetilise ekspertiisi. Täku geneetilise ekspertiisi kulud kannab täku omanik.

EESTI TÕUGU HOBUSTE TÕURAAMATU JAOTUS

Tõuraamat jaotatakse tõuraamatu põhiosadeks (*eltõuraamat, tõuraamat ja peatõuraamat*) ning lisaks (*register*). Peatõuraamatu ja tõuraamatu osasse kantakse sugulises kasutuses olevad täkud ja märad. Tõuraamatu erinevatesse osadesse kantakse hobused, kes vastavad antud osa nõuetele. Tõuraamatu sissekanne märgitakse ära hobuse passis.

Tõuraamatu põhiosa jaguneb:

- täkkude peatõuraamat ja tõuraamat;
- märade peatõuraamat ja tõuraamat;
- eltõuraamat.

Tõuraamatu lisana peetakse registrit, kuhu kantakse hobused, kes ei vasta tõuraamatu põhiosa nõuetele põlvnemise osas.

Hobuste kandmine tõuraamatu põhiosadesse.

Tõuraamatu põhiosasse kantakse registreeritud hobused, kes põlvnevad sama tõu tõuraamatu põhiosasse kantud vanematest ja on nõuetekohaselt identifitseeritud ning kelle põlvnemine on dokumentaalselt tõestatud.

Täkkude kandmine peatõuraamatusse.

Täkkude kandmisel peatõuraamatusse on õiguspädevateks organiteks hindamis- ja tõukomisjon.

Täku kandmine peatõuraamatusse toimub kõige varem kolmandal eluaastal, kui nimetatud täkk on hindamiskomisjoni poolt hinnatud ja tunnustatud.

Peatõuraamatusse kantakse eesti tõugu täkud:

- kelle puhul on oodata programmis kindlaks määratud eesmärkide saavutamist;
- kelle isa ja ema on kantud peatõuraamatusse;
- täkk peab läbima jõudluskontrolli vastavalt jõudluskontrolli läbiviimise eeskirjadele ning vastama tunnustamiseks vajalikele nõuetele ja saama hindamisel hinnatavate tunnuste osas vähemalt “7” punkti.

Täku, kellel ei ole eeltoodud nõuded täidetud, kuid kes on vajalik genofondi säilitamiseks, võib erandkorras tõuraamatusse kanda tõukomisjoni otsusega.

Täkkude kandmine tõuraamatusse.

Täkkude tõuraamatusse kantakse eesti tõugu täkud:

- kelle ema ja isa on kantud peatõuraamatusse või tõuraamatusse;

- kes ei ole aretuseks tunnustatud;

Märade kandmine peatõuraamatusse.

Märade peatõuraamatusse kantakse sugulises kasutuses olevad märad:

- kelle isa ja ema on kantud peatõuraamatusse;
- kes hindamisel on saavutanud hinnatavate tunnuste osas vähemalt “6” punkti;

Mära, kes ei vasta eelnevatele nõuetele, kuid kellelt on saadud vähemalt kaks väga hea hinnanguga ning tõule vajalikku järglast, võib hindamiskomisjoni otsusega kanda peatõuraamatusse.

Märade kandmine tõuraamatusse.

Märade tõuraamatusse kantakse sugulises kasutuses olevad märad, kelle isa ja ema on kantud peatõuraamatusse või tõuraamatusse ning kes ise on hinnatud tõuraamatusse kandmisel.

Eeltõuraamat.

Eeltõuraamatusse kantakse peatõuraamatu ja tõuraamatu märade järglased, kes on saadud peatõuraamatu ja tõuraamatu täkkudest. Eeltõuraamatusse kande teostamine toimub hobuse registreerimisel, kui on täidetud tõuraamatu põhiosa nõuded põlvnemise osas.

Tõuraamatu lisa ehk register.

Registrisse kantakse registreeritud hobused, kes kuuluvad samasse populatsiooni, on nõuetekohaselt identifitseeritud ja hinnatud programmi alusel, kuid kelle põlvnemine ei vasta tõuraamatu põhiosa nõuetele. Tõuraamatu lisa ehk register jaguneb kaheks: register A ja register B.

Register A

Registrisse A kantakse märad ja nende järglased, kes on sündinud enne 01.04.2003.a., kuuluvad samasse populatsiooni, kuid keda ei saa kanda käesoleva programmi alusel tõuraamatu põhiosasse.

Hobune, kelle ema ja emaema on kantud tõuraamatu lisaossa Register A ja mõlemad vanaisad on kantud tõuraamatu põhiossa, on tõupuhas ja sobilik järglasena kandmiseks eeltõuraamatusse.

Register B

Eesti tõugu hobuste tõuraamatu B-registrisse kantakse kõik hobused, kes ei ole saadud vastavalt käesolevale programmile, kuid on tõutüübilised ning põlvnevad ema poolt tõuraamatu põhiosasse või registrisse A kantud märadest. Need hobused ei võta osa aretusprogrammist.

Hindamata täkkude ja märade kandmine tõuraamatusse.

Täkid ja märad, kelle karjast väljaminek toimub enne hindamist ja/või järglase registreerimist, võidakse kanda tõuraamatusse tõestatud põlvnemise alusel.

Sissekannete muutmine.

Juhul kui selgub, et hobuse sissekanne tõuraamatu vastavasse osasse on toimunud valede või puudulike põlvnemisandmete või muude tunnuste alusel, tuleb sisse viia kannete muudatused.